داکتر محمد بشیر دودیال
۲۰۲۱/۰۱/۰۴

د افغانستان ښکلی خط او میناتوری

(دریيمه برخه)

په افغانستان کې هنر پالنه اود هنرونو درناوی

ستر خوشحال بابا فرمايلی دي:

«که هنر او طالع دواړه راته کيږدی، زه خوشحال به پکي خوښ کړم هنر. »

افغانستان د راز راز هنرونو کور دی. يواځي لندی، متلونه، سندرې، ملی ترانې، معماري او اوبدل نه، بلکې تر دې هم زيات،

تجسمی ښکلاییز آثار، خط او میناتوري هم همدومره د ستاینې وړ وه او ده. په وړوکوالی کې مې يادیږی چې انا مې د اوړو دختو په کندو ځومره ښکلی انځورونه جوړ کړي وو، تول په نری ختهٔ جوړ شوی وو. زموږ د کلی په کور کې چې زه به د اوړِِي رخصتيو کی ورتلم، د تناره پر غاړه انځورونه، په برغولی يې ګلان، او پاس په سراچه کی پرديوال کښل شوی میناتور اوس را ته يوه خيالی نړۍ ښکاري چې ساری يې هيڅ ځای نشم موندلای.

(زما پلرنۍ کلا چې له دريو برخو يې يوه پاتې ده، کينې لاسته نړيدلی ديوال باندی دچجې پرسر دميناتور لړ نښې ښکاري،مخه کې د باغ ديوال. هغه سراچه چې دماني دهنر په کچه، هنرمندانه کتاره يې لرله له خاورو سره خاورې شوې، دغسی يې درواخله ټول وطن)

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com

همدا اوس هم زموږ د ستالف کاشیکاران د خپل هنری جوهر له مخې داوسنی ماشینی تولیداتو په مقایسه بیساری دي، آیا د آقچی د پیغلو د هنرمندو ګوتو انځورونه به دنړۍ تر ټولو دقیق کمپیوتر او ماشین جوړ کړای شي ؟ نه او بیا هم نه! زموږ د کندهاري غاړو ظرافت چې زموږ د خویندو دزړه په وینو د ستنوپه نریو څوکو اوبدل کیږي، کوم کمپیوټر یی ډیزاین جوړ کړی؟ د مبارکي روضي انځورونه په دقت وګورئ. د حسینی درنه کورنی د خطاطی د یو مکتب بنسټ ایښودونکی وو، دخطاط هفت قلمی افغانستان د لاس کار ته به ګوته په غاښ شئ، دبهزاد بیساری میناتوری، دزربفتو رجلومې، دخوست اوبدل شوی ټوکری او شکرونه، ... ټول هغه هنری اثار او بیلګي دي، چې د دغه رنځیدلي ولس د پیاوړی ذکاوت، هنرخوښوني، میني، په ویرجن ماحول کي دنشاط بڅرکي اود دوی د روحی تجلی انعکاس یي بللای شو.

زموږ شاعرانو خپلو اشعارو کي خط او خال ستایلی، یو تجسمی هنر په کلامی هنر کي مزج شوی(دخط او خال شاعری). د هر هیواد هنر او تمدن په بیلابیلو دورانونو کی د هغه هیواد د تاریخی شالید څرګندونه کوي، موږ د هنری ایجادیاتو ځلیدونکی تاریخ لرو چي په واقعیت کي زموږ د ملی آرشیف یوه برخه جوړوی. زموږ د تاریخ د بیلابیلو وختونو بیلابیل هنرونه د اړونده دوری ټولنیز او فرهنګی حالت رابنیي چی له راز راز لوړو- ژورو سره مخامخ او ډیره لږ برخه یي موږ ته راپاتي(لکه پورتنی کلا). د هری دوری د هنرونو کتنه او څیرنه خپلی خپلی ښیګنی لری، په دې کي یو یي د هرات دمیناتوری سبک دی چي د دغي مقالي لومړی برخه کی مو ولوست.

د ښکلي خط او انځورګری هنر له ډیر پخوا څخه زموږ د هیواد د هنرمندانو د پاملرنی وړ و چی ګڼ شمیر انځورګرانو د ځانګړی ذوق او سلیقی په لرلو سره د دغه هنر په پرمخ بیولو کی ونډه اخیستی ده. دغه هنر د ډیر کره ظرافت او ښکلا لرونکی دی چی د هر چا د پاملرنی وړ ګرځي. زموږ ملی میناتوری د خپلو ټولو هغو رموزونو او رازونو سره چی لری یی لکه د یوه خواږه نکل په شان یی د څیرونکو فکر بوخت ساتلی دی، دغه نکل له اوږدې زماني راروان دی. په افغانستان کی انځورګری د یو پرتمین فرهنګی او هنری میراث په توګه ډیره د درناوی وړ ده چی د دغه هنر د خواریکښو هنرمندانو د فکر او خواریو حاصل دی چی اوس یي لږ برخه موږ ته راپاتی ده. هنر زموږ په اسلامی هیواد کی، د اسلام د مبارک دین له احکامو څخه

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com

اغيزمن دی. کله چې د اسلام سپیڅلی دین دلته خپور شو نو زموږ بومي هنر سره ګډ شو او یوه ځانګړی بڼه یی غوره کړه او د دغه ګډ هنر او فرهنګ په پرمختګ سره اوس ورته د اسلامی تمدن نوم ورکړل شو چې د نړۍ ټولو اسلامی هیوادو د دغه تمدن ځانګو دغزنی ښار غوره کړ.

په لرغونی افغانستان کې د انځورګری اوبیا دښکلی خط تحول او خلا ، په تیره بیا په هرات کی د تیموریانو په دوره کی ترسترګو کیږی چې د نهمی هجری پیړی د هنرونو له پلوه د تصویری هنر یوه طلایی دوره بلل کیدای شی.

د تیموریانو له پرځیدو وروسته یو ځل بیاافغانستان د بیلابیلو عواملو تر اغیزی لاندی راغی او هنر د اوږدو جګړو د اور خوراک شو. د هرات د میناتوری مکتب له سیمه ییز او شاوخوا ګاونډیو مدنیتونو او فرهنګونو سره د ټکر له امله یو شمیر اغیزی ومنلې، د بیلګې په توګه: قلم، مرکب چینی، رنګ کول، د یو شمیر افسانوی نورو ژویو په انځورولو کی د کرښو ایستل او ترکیب کول.(د هنرونو پوهنځی کې درنګ مضمون اوسنی درسی مواد فقط ترجمه شوی درسی مواد دی، که چیری د هنرونو پوهنځی د اوبلن رنګ هغه ترکیبونه، جوړښت، اغیز اوکیفیت چې لرغونی هرات کی د دغو هنرمندانو په لاس جوړیدل، وڅیړنی دا به یی یوه علمی ملی لاسته راوړنه وي - د درنو استادانو د برې په هیله).

د هرات د مکتب په انځورونو کی بادامی سترګې او سره نښتی وروځی او اوچت غومبوری هغه نښنی وی چې د هرات د تیموریانو د دوری په هنر کی له ورایه ځرګندې وی، خو هغه څه چې اوس لازیات زموږ پام را اړوی، هغه د وګړو د څیرو تر منځ ډیر توپیر او لریوالی دی چې یوبل سره توپیر لري.

د هرات د تیموریانو د مهال انځورګرانو لکه د اروپاییانو په شان شاوخوا منظری په پام کی نه نیولی، بلکی دوی منظری د خپل تخیل او د شاخوا نړۍ او موجودوشیانو په هکله د خپلی پوهی له مخی یې انځورولې(سوریالییزم). د هجری نهمی پیړۍ په دوهمه نیمایی کی د انځور ګری هنر خپل لوړ برید پوری اوچت شو، آن دا چې د هرات مکتب چې په انځورګری کی کوم نوی نوښت کړی و، د هغه له امله د خپل مهال له نورو مکتبونو څخه په جلا ډول وپیژندل شو. په دغه ډول انځورګریو کی طبیعی منظری تل پسرلنی منظرې دي او انځور شوي څیرې، دنړۍ له نور تجسمی آثارو سره ځانګړی توپیر لري. یو خصوصیت یې دا دی چې د ښځو او نارینه وو تر منځ هم توپیرونه نه تر سترګو کیږی، یواځې یو شمیر آثارو کی د بهزاد او شیخ زاده او ځوانانو او بوډا ګانو ترمنځ توپیر ترسترګو کیږی. د ښځو او نارینه و ترمنځ توپیر یواځی د دوی په جامو او خولیو کې دی. د طبیعی منظرو انځورول، نه یواځې دا چې حقایق روښانه کړل، بلکی د فطری استعداد له امله د رنګ کولو په وسیله د اشیاوو حالت د پوهیدو وړ ګرځیدلی دی. آن دا چې د بیلابیلو اشیاوو پیژندنه چې په یوه اصل کی سره راټول دی، مجسم کیدای شی. د بهزاد هنر د شاعرانه او عارفانه رمز او رازونو یو عجیب ترکیب دی چې د هغه مهال د لویو شاعرانو له ویناوو سره سم او برابر دی. د دغی سیمی د انځورونو پانی له غوټیو څخه ډک ښاخونه لری چې له لری څخه د سپینو سپینو ټاپیو په شان ښکاری او د ګلانو د لاښکلی کولو لپاره صافه ځمکه او شین آسمان او د سبریو ونی غوره شوی دی چې عجیبه ښکلی منظره جوړوی په پسرلی کی د کلاګانو، مانیو او بڼونو منظری او هغو سره د مرجان په بڼه د شکلونو رسمول چې د تیرو په بڼه ځرګند شوی او راز راز رنګونه لری او د دښتو شګی هم طلایی رنګونه لری او ونی د کوچنیو ویالو تر غاړی انځور شوی دی، ښایسته شینلی او په دغو انځورونو کی ښکلی ګلان له ورایه ښکاری چې یو رومانتیک شاعرانه حالت تمثیل او په پای کی یوه زړه وړونکی ښکلا جوړوی. د دغه سبک یو بل خصوصیت دادی چې سیندونه د شنه رنګ پر ځای په ځینو بیلګو کی په نقره یی رنګ انځور شوی، له بهزاد ورسته بیا، په تور رنګ انځور شوی دی. غرونه په سفنجی رنګ انځور شوی دی چې په پری پری شوی مقوایی بڼه لیدل کیږی. همدا د بهزاد د مکتب ځانګړي اسلوب دي.

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com

کله چی پر هرات باندی صفویانو یرغل وکړ، هنرمندان هر یو یوی یوی خواته ولاړل. کمال الدین بهزاد تبریز ته ولاړ او هلته یی د بهزاد د مکتب بنسټ کیښود چی ډیر تکړه شاگردان یی وروزل. استاد محمدی بخارا ته وتښتید او هلته یی د انځورگری مکتب رامنځته کړ او نور هنرمندان او انځورگران ډیر نورو سیمو ته ولاړل او آن تر هندوستان پوری ورسیدل. په دې مقایسه کې صفوی تاړاک او د چنگیز تاړاک یو برابردي. د هرات د انځورگری اغیزی په ماورالنهر او بغداد کی هم تر سترگو کیږی، په دې توگه دغه ټول اسناد او شواهد څرگندوی چی دغه مکتب له ترکيې، تر ماورالنهر(پاردریا) او بیا تر هند پورې غځونې کړي، چې کیدای شی لری او نږدی- گاونډی او نور هیوادونه یی ښکلا وستایی، خو د مالکیت ادعا یې نشي کولای. د د ې امکان شته چې د گاونډیو هیوادو نقاشانو له دغه سبک په الهام او تقلید ځینی اثار رامنځته کړی وی. هغه څه چې مهم دی هغه د یوه هنر سبک او ځانگړی مکتب او د هغه د پالنی هنرمند لاسونه دي.

دوام لري...

د ډاکټر محمد بشیر دودیال د نورو لیکنو لپاره، پر عکس کلیک وکری.

برای ارسال مقالات به روی لینک ذیل کلیک نمائید!
info@arianafghanistan.com